

PAPER DETAILS

TITLE: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ "VATAN" KAVRAMINA İLİSKİN
METAFORİK ALGILARI

AUTHORS: Mustafa SAGDIÇ, Genç Osman İLHAN

PAGES: 104-118

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/502154>

METAPHORIC PERCEPTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES ON THE HOMELAND CONCEPT¹

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ “VATAN” KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Mustafa SAĞDIÇ²

Genç Osman İLHAN³

Özet

Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramı ile ilgili algılarını, onların kullandıkları metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Çalışmaya 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenim gören 100 gönüllü öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmada izleyen sorulara cevaplar aranmıştır: 1) Sosyal Bilgiler öğretmen adayları “vatan” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları nasıl anlamlandırmaktadırlar? 2) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin, “Vatan” algıları üzerinde etkileri nasıldır? Araştırmanın verileri, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Vatan.... gibidir, çünkü....” cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Çalışmada olgubilim deseni kullanılmış ve veriler içerik analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adayları “Vatan” kavramına ilişkin olarak toplam 51 adet geçerli metafor ileri sürmüşler ve bu metaforlar ortak özellikleri bakımından irdelenerek 4 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının % 47’si vatani; yaşamsal bir gereksinim olarak, % 28’i duygusal bir alan olarak, % 17’si kutsal bir yer olarak, % 8’i farklılıkları birleştiren bir yer olarak algılamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Metafor, Öğretmen Adayı, Vatan

Abstract

The purpose of the present study is to reveal social sciences teacher candidates perceptions on the concept of "homeland" by means of the metaphors they use. The study was participated by 100 volunteer teacher candidates teaching within the 2017-2018 academic year in Social Sciences Education, Faculty of Education, Yıldız Technical University in Istanbul. Answers to the following questions were sought in the study: (1) How do teacher candidates conceptualize their perceptions of the concept "homeland"? (2) How do demographic features of teacher candidates affect their perceptions of "homeland"? The data of the study were obtained by having the participating social sciences teacher candidates fill in the sentence "Homeland is like ..., because...". Phenomenological design was used in the study and the obtained data were analyzed with content analysis. As a result of the research, the candidates of Social Studies Teachers have submitted a total of 51 valid metaphors regarding the concept of "Homeland". These metaphors are grouped into 4 different conceptual categories by their common characteristics. The Social Studies Teacher Candidates who participated in the survey perceived the homeland 47% as a vital necessity, 28% as an emotional space, 17% as a place with a sacred value, and 8% as a place combining the differences.

Keywords: Social Studies Education, Metaphor, Teacher Candidate, Homeland

¹ A part of this study was presented at the 75th Anniversary International Congress of Turkish Geography Society (November, 8-10, 2018) in Ankara.

² **Correspondence to:** Assoc. Prof., Yıldız Technical University, Education Faculty, Davutpaşa Campus, Güngören, 34349, İstanbul, TURKEY., msagdic@yildiz.edu.tr

³ Assist., Prof., Yıldız Technical University, Education Faculty, Davutpaşa Campus, Güngören, 34349, İstanbul, TURKEY., gosman@yildiz.edu.tr

GİRİŞ

Vatan kavramı, çeşitli bakış açıları nedeniyle çok farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bir birey için vatan, onun doğup büyüdüğü ya da yaşamını sürdürdüğü memleketidir (Kamûs-ı Türkî, 2004). Bir millet için vatan, o milletin tarihsel süreç içinde özgürce yaşadığı ülkesidir. Bir devlet için vatan, o devletin hukuksal alanıdır. Vatan kavramına verilen değerin önemi, o topraklar üzerinde yaşayan bireylerin ya da toplulukların tarihsel süreç içindeki deneyimleri ile yakından ilgilidir. Ayrıca coğrafi çekiciliği fazla olan yerlerde yaşayan insanlar yaşadıkları mekânı daha fazla benimseyebilmektedirler. Nitekim çok farklı yerlerde yaşamış göçebe toplulukların bir yerde karar kılıp oraya yerleşmeleri, öncelikle oraya ait coğrafi çekiciliklerle açıklanabilir. Kişilere göre vatan olarak tanımlanan coğrafyaların sınırlarında algısal farklılıklar bulunmaktadır. Bazıları için vatan yaşadığı yerden ibarettir, bazıları ise daha önceden hayatının bir bölümünü geçirdiği bir yeri vatan olarak kabul etmektedirler. Diğer bazıları ise ebeveynlerinin veya atalarının doğup büyüdüğü yerleri vatan olarak düşünmektedirler. Ayrıca tüm ülke topraklarını, dünyanın büyük bir bölümünü ya da tüm dünyayı vatan olarak değerlendirenler de olabilir. Bireylerin vatan algılarının belirlenmesi, onların vatanseverlik davranışlarını öngörebilmek için önemlidir.

Sözcük olarak metafor, Grekçe “*metapherin*”den türemiş olup *meta* (değiştirmek) ve *pherein* (taşımak) sözcüklerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Levine, 2005). Terim olarak metafor ise, bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff ve Johnson, 2005). Kavramsal sistemimizin çoğu metaforik olarak yapılandırılır. Önceden bilişsel anlam kazandırdığımız kavramlar, yeni kavramları öğrenmemize aracı olur. Ayrıca metaforlar bireyin soyut kavramları anlamak ve açıklamak için kullanabileceği güçlü zihinsel araçlardır. Metaforlar bireylerin doğrudan ifade etmek istemedikleri duygularını dolaylı anlatımla ifade etmelerini sağlamakta ve yaşantılarının daha önceden keşfedilmemiş yönlerini görmelerini kolaylaştırmaktadır (Shinebourne ve Smith, 2010). Bu yönüyle metafor araştırmacılar için bireyi keşfetme, ondaki gizli düşüncelere ulaşma imkânı sağlar. Çünkü metafor bilinçaltındaki örtük düşüncelerin gün yüzüne çıkarılmasını kolaylaştırır (Long ve Lepper, 2008). Kavramsal metafor sistemi çoğunlukla bilinç dışında otomatik olarak oluşur ve birey dili kullandığı gibi farkına varmadan kavramsal metafor sistemini kullanır (Lakoff, 1993). Freud’a göre metaforik düşünce bilinç dışına kelimelerle ifade edilen düşüncelerden daha yakındır (Modell, 2009). Metaforlar öznel gerçekliği doğrudan yansıttığı için yapılandırmacı yaklaşımlar için de önem kazanmıştır (Kararımak ve Güloğlu, 2012). Planlanmış ve amaca yönelik olarak kullanılan metaforların bireyin motivasyonunu artırdığı, düşünce süreçlerini canlandırdığı ve anlaşılması güç kavramlara açıklık kazandırdığı belirlenmiştir (Hendrix, 1992). Metafor bireyle yakın ilişki kurulmasında, duyguların ortaya çıkarılmasında, inançların sorgulanmasında, direncin çözülmesinde ve alternatif düşünce yollarının bulunmasında etkilidir (Kararımak ve Güloğlu, 2012). Metaforlar daha önceki fiziksel ve kültürel tecrübemizde temellenmekle kalmaz, aynı zamanda tecrübemizi ve eylemlerimizi de etkilerler (Lakoff ve Johnson, 2005). Özellikle bu yüzden metaforlar gelecekteki eylemlerimiz için bir kılavuz olabilir.

Eğitim alanında bir araştırma aracı olarak “*metafor*”, yerli ve yabancı literatürde önemli bir yer kazanmıştır. Alger (2009), Botha (2009), Inbar (1996), Guerrero ve Villamil (2002), Shaw, Barry ve Mahlios (2008), Forceville (2002), Aydın (2010), Aydın ve Ünalı (2010), Saban (2004, 2008), Töremen ve Döş (2009), Arslan ve Bayrakçı (2006) ve Cerit (2008) ve Sağdıç (2013) araştırmalardan bazılarıdır. Yapılan araştırmalarda “*öğretmen*”, “*sosyoloji*”, “*öğrenci*”, “*bilgi*”, “*yönetici*”, “*müfettiş*”, “*okul*”, “*kültür*”, “*dünya*”, “*turizm*” ve “*coğrafya*” gibi kavram ya da olgulara ilişkin metaforlar ortaya konmuştur. Bunların içerisinde Botha (2009) metaforun eğitimdeki önemine, Saban (2004) öğretmen kavramına, Aydın ve Ünalı (2009) ve Sağdıç (2013) coğrafya kavramına ilişkin metaphor analizi yapmışlardır.

İlgili literatür incelendiğinde, “*vatan*” kavramına ilişkin metafor çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Özkan ve Taşkın’ın (2014) ilköğretim öğrencileri ve Gömleksiz ve Öner’in (2016) ortaokul öğrencileri, için yapmış olduğu çalışmalar örnek olarak verilebilir. Metaforlar öğretmen adaylarının belli olgulara ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri açığa çıkarmada, anlamada ve onları olumlu yönde değiştirmede güçlü bir “pedagojik araç” olarak kullanılabilir (Saban, 2008). Bu çerçevede sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforlar, onların öğretmenlik yaşamlarındaki muhtemel davranışlarını tahmin etmeye yardımcı olacaktır. Sosyal bilgiler dersi öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi genelde sosyal bilgiler eğitimi, özelde ise vatandaşlık eğitiminin gelecek perspektifinin ortaya konulması açısından önemlidir. Bu açıdan bakıldığında, bu araştırmanın alandaki boşluğu doldurması beklenmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler eğitimi sayesinde vatanseverlik değerinin kazandırılması ülkelerin eğitim politikalarında önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de de sosyal bilgiler eğitiminin öncelikle iyi bir vatandaş yetiştirmeyi hedeflediği söylenebilir (Keskin, 2008; Çatak, 2015).

Araştırma Problemi

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkartmaktır. Bu doğrultuda araştırma problemi, “Öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin

sahip oldukları algıları nasıldır?” şeklinde belirtilebilir.

Alt Problemler

Bu genel amaç çerçevesinde, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal bilgiler dersi öğretmen adayları “*vatan*” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları nasıl anlamlandırmaktadırlar?
- Sosyal bilgiler dersi öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin, “*Vatan*” algıları üzerinde etkileri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

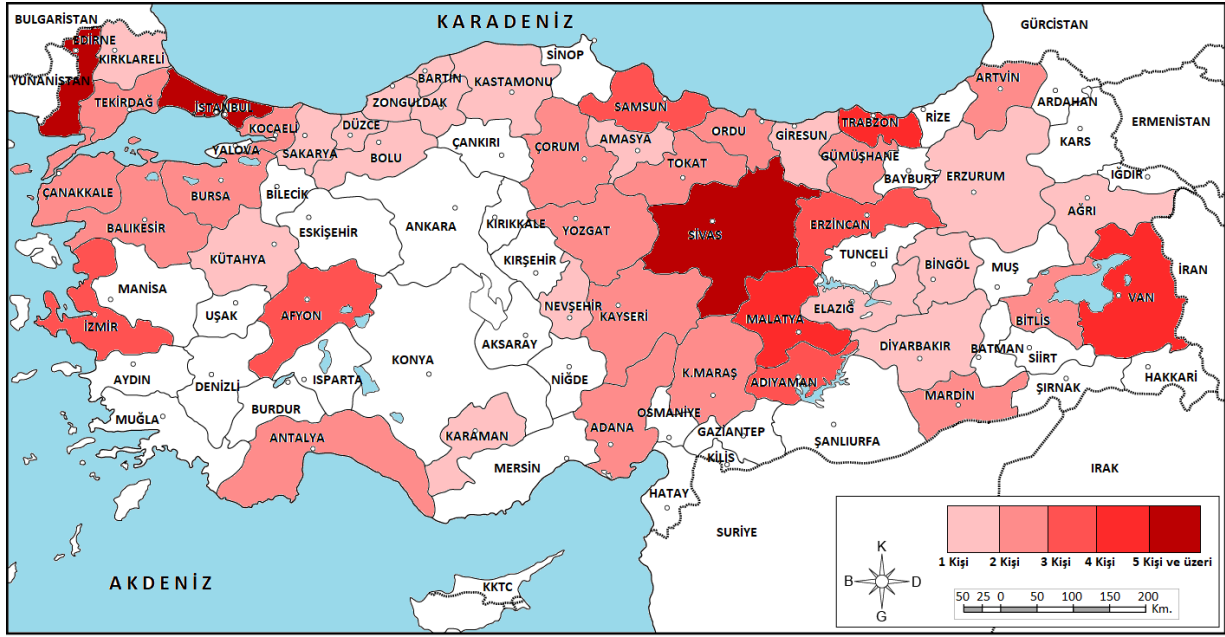
Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden “*olgubilim*” kullanılmıştır. Olgubilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Marton (1986), fenomenolojiyi nitel bir araştırma yaklaşımı olarak görmüş ve “İnsanların etraflarındaki dünyada yer alan fenomenlerle ilgili yaşantı, kavramsallaştırma ve algılamalarını kapsayan ve çeşitli nitel yollarla bir yapı oluşturmalarını sağlayan deneysel bir yaklaşım” olarak tanımlamıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesinde eğitim gören 100 sosyal bilgiler 3 ve 4. sınıf öğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcı seçiminde “amaçlı örneklem” tekniklerinden “homojen örneklem” kullanılmıştır (Patton, 2002). Nitel çalışmada önerilen amaçlı örneklem, araştırmanın verimini arttırmaktadır. Analizi kolaylaştırmayı sağlayan homojen örneklem seçimiyle de hız ve pratiklik kazanılmıştır. Araştırma 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı, Güz Dönemi’nde, Eylül ve Ekim aylarında yapılmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarına ilişkin kişisel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Yönelik Kişisel Bilgiler			
Değişkenler	Cinsiyet	F	%
Cinsiyet	Erkek	38	38
	Kız	62	62
Memleket	Kır	53	53
	Kent	47	47
İstanbul’da ikamet süresi(yıl)	0-5	35	35
	6-10	2	2
	11-15	9	9
	16-20	23	23
	21 +	31	31
Babanın eğitim durumu	Eğitim almadı	-	-
	İlkokul	39	39
	Ortaokul	20	20
	Lise	28	28
	Üniversite	13	13
Annenin eğitim durumu	Lisansüstü	-	-
	Eğitim almadı	6	6
	İlkokul	48	48
	Ortaokul	20	20
	Lise	20	20
Ailenin gelir durumu	Üniversite	6	6
	0-1400	11	11
	1401-3000	50	50
	3001-5000	33	33
	5001 ve üstü	6	6

Şekil 1: Katılımcıların Türkiye’de Nüfusa Kayıtlı Olduğu İllere Göre Dağılımı⁴

Katılımcılardan 62 kişi (% 62) kadın, 38 kişi (% 38) erkektir. “Memleketiniz neresidir?” sorusunu katılımcıların önemli bir bölümü, nüfusa kayıtlı oldukları iller olarak değerlendirmiştir. Bu durumda katılımcıların memleketlerinin ülke genelinde bir dağılım gösterdiği ve bu dağılımın Marmara, Orta-Doğu Anadolu ve Karadeniz illerinde yoğunlaştığı görülür (Şekil 1). Bu durum çalışmanın sonuçlarına etkisi açısından önemlidir. Yine katılımcıların memleketlerinin kırsal mı, yoksa şehir mi olduğu sorulmuş ve 53 kişinin (% 53) kırsal, 47 kişinin ise şehir cevabı verdiği görülmüştür. Katılımcılar içinde kırsal kökenli ailelerin çocuklarının fazla olduğu söylenebilir. “Kaç yıldır İstanbul’da yaşıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların % 48’i (48 kişi), doğuştan itibaren cevabını vermiştir. 34 kişi ise (% 34) üniversite eğitimi için İstanbul’a gelmiştir. 18 kişinin ise ailesi İstanbul’a üniversite eğitimi öncesinde göç etmiştir.

Ayrıca çalışmaya katılan 11 kişi (% 11) doğuştan itibaren hep İstanbul’da ikamet ettiğini belirmesine rağmen, aile soy kütüklerinin bağlı oldukları yerleri vatan olarak görmektedir. Katılımcılardan sadece 30 kişi (% 30) kendisini İstanbullu olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla katılımcıların önemli bir kısmının vatan kavramını ailelerinin ve atalarının yaşadığı yer olarak görme eğiliminde oldukları söylenebilir.

“Babanızın eğitim durumu nedir?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar; sırasıyla 39 kişi (% 39) ilköğretim, 20 kişi (% 20) ortaokul, 28 kişi (% 28) lise, 13 kişi (% 13) üniversitedir. “Annenizin eğitim durumu nedir” sorusuna ise; 48 kişi (% 48) ilköğretim, 20 kişi (% 20) ortaokul, 20 kişi (% 19) lise, 6 kişi (% 6) üniversite, 6 kişi ise eğitim almamıştır, şeklinde cevap vermiştir.

Ailelerin gelir durumları incelendiğinde; % 11’lik bir kısmın asgari ücretin altında bir gelir durumuna sahip olduğu görülür. Ailelerin % 50’si 1401-3000 TL arasında, % 33’ü 3001-5000 TL arasında ve % 6’si ise 5001 ve üstü gelire sahiptir. Katılımcıların büyük bir kısmının aileleri, yoksulluk sınırının altında bir gelire sahiptir. Türk-İş, 2017-Ekim ayında dört kişilik bir ailenin aylık sınırını 1,544 TL, yoksulluk sınırı da 5030 TL olarak belirlemiştir (Türk-İş, 2017).

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Vatan... gibidir, çünkü...” cümlelerindeki boşlukları doldurmaları istenmiştir. İlk cümledeki boşluğu doldururken sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşmaları, ikinci cümlede ise bu metaforu tercih etmesinin nedenini detaylı olarak açıklamaları talep edilmiştir. Metaforların bir araştırma aracı olarak düşünüldüğünde “gibi” kelimesi, genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağ çağrıştırmak için kullanılmaktadır. “Çünkü” kelimesi ise, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu metaforu benimsemesindeki gerekçeyi daha açık bir şekilde ifade etmeleri için kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının yazdıkları bu metinler, birer belge ve doküman olarak bu araştırmanın birincil veri kaynağını oluşturmuştur.

⁴ 5490 T.C. Nüfus Hizmetleri Kanununa göre nüfusa kayıtlı yer aile kütüğünün bulunduğu yerdir. Yine 5490 sayılı kanuna göre; aile; aynı soydan olup, bir aile sıra numarası altında kayıtlı olan kişiler ile onların eş ve çocuklarını; aile kütüğü, nüfus olaylarına ilişkin kayıtların kâğıt veya elektronik ortamda tutulduğu kütüğü içermektedir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde “*içerik analizi*” kullanılmıştır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha detaylı bir işleme tabi tutulmuştur. Dolayısıyla betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu ortaya konulmuştur. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar şunlardır: **(1) Adlandırma Aşaması**, **(2) Tasnif Etme (Eleme ve Aritma) Aşaması**, **(3) Kategori Geliştirme Aşaması**, **(4) Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması** ve **(5) Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması**. Bu aşamalar, içerik analizinde takip edilen sıralamanın (Yıldırım ve Şimşek, 2006) çalışmaya uyarlanması ile belirlenmiştir.

(1) Adlandırma aşaması

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların alfabetik sıraya göre geçici bir listesi yapılmıştır. Daha sonra sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yazılarında, metaforların belirgin bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakılmıştır. Bu aşamada herhangi bir metaforun yazılıp yazılmadığı kontrol edilmiş, katılımcıların tamamının “vatan” kavramını bir metafor ile ilişkilendirdiği görülmüştür. Her katılımcının sunduğu kâğıtta dile getirilen metaforlar kodlanmıştır.

(2) Tasnif etme (eleme ve arıtma) aşaması

Bu aşamada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yazdıkları metaforlar tekrar tek tek okunup gözden geçirilerek, her metafor; (1) *metaforun konusu*, (2) *metaforun kaynağı* ve (3) *metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından* analiz edilmiştir. Sonuçta sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından toplam 51 adet geçerli metafor elde edilmiştir.

(3) Kategori geliştirme aşaması

Metaforlar, öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından irdelenmiştir. Bu işlem esnasında 51 metafor hakkında oluşturulan “*metafor listesi*” dikkate alınarak her metaforun “vatan” olgusunu nasıl kavramsallaştırdığına bakılmış ve her metafor sahip olduğu bakış açısına göre belli bir tema ile ilişkilendirilerek toplam 4 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

(4) Geçerlik ve güvenirliği sağlama aşaması

Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 4 farklı kavramsal kategori altında verilen metaforların, söz konusu bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne (biri eğitim bilimleri diğeri sosyal bilgiler eğitimi alanında iki öğretim üyesine) başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, uzman kişilere iki liste verilmiştir. Bunlar; (a) 51 adet örnek metaforun alfabetik sıraya göre dizili listesi ve (b) 4 farklı kavramsal kategorinin adlarını ve özelliklerini içeren bir liste. Uzmanlardan bu iki listeyi de kullanarak birinci listedeki örnek metafor listesini, ikinci listedeki 4 kavramsal kategoriyle (hiçbir metaforu dışarıda bırakmayacak şekilde) eşleştirmesi istenmiştir. Daha sonra, uzmanların yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenirliliği, Miles ve Huberman’ın (1994) formülü ($Güvenirlilik = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}}$) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenirlilik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2009). Bu çalışmanın güvenirlilik çalışması kapsamında görüşüne başvuru alan uzmanlar, 2 metaforu (insan, oyuncak) araştırmacıların yaptığından farklı bir kategoriye yerleştirerek ilişkilendirmişlerdir. Bu durumda $Güvenirlilik = \frac{51}{51+2} = 0.96$ olarak hesaplanmıştır.

(5) Verileri bilgisayar ortamına aktarma aşaması: Bütün veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra *katılımcı sayısı (f)* ve *yüzdesi (%)* hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular tablolar eşliğinde verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Vatan” Kavramına İlişkin Metaforları

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları, “vatan” kavramına ilişkin olarak toplam 51 adet *geçerli metafor* üretmişlerdir. Toplam 51 metafordan 37 tanesi yalnızca bir öğretmen adayı tarafından üretilmiştir. Geriye kalan metaforlar 2 ile 13 öğretmen adayı arasında değişmektedir. Görüldüğü gibi “vatan” kavramına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları

tarafından çok sayıda metafor ileri sürülmüştür. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların (*cinsiyetleri de dikkate alınarak*) frekansları ve yüzde değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Vatan” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Geçerli Metaforlar, Frekans (f) ve Yüzde Değerleri (%)

Metafor Sırası	Metaforun Adı	Frekans (f) Kadın	Erkek	Toplam	Yüzde (%)
1	Ev	10	3	13	13
2	Aile	6	3	9	9
3	Anne	8	1	9	9
4	Su	5	1	6	6
5	Namus	1	3	4	4
6	Kalp	3	1	4	4
7	Nefes	1	2	3	3
8	Anne Kucağı	3		3	3
9	Yaşam alanı	1	1	2	2
10	Baba	2		2	2
11	Miras	2		2	2
12	Cennet		2	2	2
13	Yuva		2	2	2
14	Rahatlık	2		2	2
15	Resim		1	1	1
16	Özgürlük		1	1	1
17	Liman	1		1	1
18	İnsan		1	1	1
19	Akciğer	1		1	1
20	Vazgeçilmezlik	1		1	1
21	Temel	1		1	1
22	Bayrak	1		1	1
23	Oyuncak		1	1	1
24	Toprak	1		1	1
25	Ağaç	1		1	1
26	Kızıl elma		1	1	1
27	Diriliş		1	1	1
28	İhtiyaçlar		1	1	1
29	Ekmek	1		1	1
30	Orman	1		1	1
31	Anne sevgisi	1		1	1
32	Kutsal toprak		1	1	1
33	Can	1		1	1
34	Varlık sebebi	1		1	1
35	Akarsu		1	1	1
36	Din		1	1	1
37	İstismar		1	1	1
38	Baba ocağı		1	1	1
39	Vücudun damarları		1	1	1
40	Oksijen	1		1	1
41	Papatya		1	1	1
42	Maya		1	1	1
43	Tanrı		1	1	1
44	Şah damar	1		1	1
45	Bereketli toprak	1		1	1
46	Hayat suyu	1		1	1
47	Çınar ağacı		1	1	1
48	Şemsiye	1		1	1
49	Mektep		1	1	1
50	Uğrunda ölünen şey		1	1	1
51	Saksı	1		1	1
Toplam		62	38	100	100.0

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Vatan” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

Öğretmen adaylarının “Vatan” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar 4 kategoride toplanmış ve metafor kategorileri Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Vatan” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metafor Kategorileri, Metafor Sayıları, Toplam Metafor Sayıları ve Yüzdelik Değerleri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı	Toplam Metafor Sayısı	Yüzde (%)
1. Yaşamsal bir gereksinim olarak vatan	Ev (13), Su (5), Kalp (4), Nefes (3), Yaşam alanı (2), Yuva (2), Rahatlık (2), Özgürlük (1), Liman (1), Akciğer (1), Vazgeçilmezlik (1), Temel (1), Toprak (1), İhtiyaçlar (1), , Ekmek (1), Can (1), Akarsu (1), Vücudun damarları (1), Oksijen (1), Şah damarı (1), Bereketli toprak (1), Hayat suyu (1), Mektep (1)	23	47	47
2. Duygusal bir alan olarak vatan	Aile (9), Anne (9), Anne Kucağı (3), , Baba (2), Baba ocağı (2), Anne sevgisi (1), İnsan (1), İstismar (1)	8	28	28
3. Kutsal bir alan olarak vatan	Namus (4), Cennet (2), Miras (2), Bayrak (1), Oyuncak (1), Kızıl elma (1), Diriliş (1), Kutsal toprak (1), Varlık sebebi (1), Din (1), Tanrı (1), Uğrunda ölünen şey (1)	12	17	17
4. Farklılıkları birleştiren bir yer olarak vatan	Resim (1), Ağaç (1), Orman (1), Papatya (1), Maya (1), Çınar ağacı (1), Şemsiye (1), Sakı (1)	8	8	8
Toplam		51	100	100

Kavramsal Kategoriler

Kategori 1: Yaşamsal bir gereksinim olarak vatan

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en fazla metafor ürettikleri bu kategoride “vatan” yaşamsal bir gereksinim olarak değerlendirilmiş ve yaşam için gerekli olan temel gereksinimler ile ilişkilendirilmiştir. Bu kategorinin 23 metafor (*ev, su, kalp, nefes, yaşam alanı, yuva, rahatlık, özgürlük, liman, akciğer, vazgeçilmezlik, temel, toprak, ihtiyaçlar, ekmek, can, akarsu, vücudun damarları, oksijen, şah damarı, bereketli toprak, hayat suyu, mektep*) ve 47 öğretmen adayından (% 47) oluştuğu görülmektedir. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı katılımcı ifadeleri verilmiştir. Katılımcı gizliliğini korumak adına, veriler analiz edilmeden önce katılımların tamamı kodlanmıştır.

“Vatan ev gibidir. Çünkü insanlar burada doğar, yaşar, büyür ve ölür. Vatanındaki coğrafya ile bütünleşir, kaynaşır, karışır ve özdeşleşir. Kimyasını bu coğrafyadan alır. Kültürünü yaşar, yaşatır ve aktarır.”

“Vatan su gibidir. İnsan vücudu susuz yaşayamaz. İnsan da vatansız yaşayamaz. Susuz kalan bir insanın vücudu iflas eder. Vatansız kalan bir milletin de ölmekten başka çaresi kalmaz. Vatan bizim en temel ihtiyacımızdır. Vatansız kalan millet ölmeye mahkûmdur.”

“Vatan kalp gibidir. İnsanlar kalpleri olmadan yaşayamazlar. Vatan da böyledir. İnsan vatansız yaşamını sürdüremez. İlla ki kendine ait bir vatanda yaşamalıdır.”

“Vatan nefes gibidir. İnsan nasıl ki nefes alarak hayatını sürdürüyor, nefes almadan yaşama gibi bir şansı yoksa vatan olmadan da yaşama şansı yoktur. Vatan sınırları içinde insanlar birlikte yaşamaktadırlar. İnsanlar hayatlarını sürdürmek için bir arada yaşamak zorundadırlar. Bir arada yaşamak zorunda olan insanların vatan çerçevesi içinde birleşmesi gerekir. Vatan çerçevesi içinde birleşmeyenlerin halleri ortadadır.”

“Vatan yuva gibidir. Vatan içinde yaşar, dışardaki tehditlere karşı koyarız. Burada karnımızı doyurur, burada yaşar, burada ölürüz. Gerekli zaman onu savunmak için canımızı veririz. Bayrağımızın dalgalandığı, İstiklal marşımızın okunduğu topraklar bizim yuvamız, vatanımızdır.”

“Vatan liman gibidir. Çünkü var olmasaydı, eninde sonunda gemi batar, bizler de boğularak can verirdik.

Kategori 2: Duygusal Bir Alan Olarak Vatan

Vatanın duygusal bir yer olarak değerlendirildiği bu kategorinin 8 metafor (*aile, anne, anne kucağı, baba, baba ocağı, anne sevgisi, insan, istismar*) ve 28 öğretmen adayından (% 28) oluştuğu görülmektedir. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı katılımcı ifadeleri verilmiştir:

“Vatan ana kucağı gibidir. İnsana güven verir, onu korur, ona aidiyet hissi verir. İnsana kendini iyi hissettirir. İnsan ile vatani arasındaki bağ ne kadar güçlü ise, insan o kadar kendini iyi hisseder. Ona karşı sorumluluklarını yerine getirir. Çünkü vatani onu korur, sarar sarmalar. Bir bebek annesinden nasıl ayrı kalmazsa bir insan için de vatani öyledir.”

“Vatan aile gibidir. Çünkü biriciktir, tektir. Her zaman saygı duyulması gereken değerdir. Varlığıyla bizi güçlendiren baba gibidir. Duruşu vardır. Kucak açışıyla ana gibidir. Vatani seven, sevmeyen herkese açar kapılarını. Kardeş gibidir. Gittiğin her yerde hissedersin varlığını, güç verir. Gurur sebebidir. Vatan uğruna ölünecek yegâne bir temeldir. Her zaman

vatanımızın çıkarlarını düşünüp öyle hareket etmeliyiz.”

“Vatan baba gibidir. Çünkü bir babanın varlığı bile yetmektedir. Varlığının yanında babalık görevini yerine getirdiğinde ailesi ona daha fazla bağlanmaktadır. Ama görevlerini yerine getirmedikçe her ne kadar bir kırgınlık olsa da çok fazla bir kopukluk olmaz. Çünkü sadece varlığı yetmektedir. Vatan da böyledir. Şartlar iyi olduğunda bağlılık artmakta, kötü olduğunda ise herhangi bir kopukluk yaşanmamaktadır. Bağlılık devam eder.”

“Vatan anne gibidir. Çünkü herkes gitse bile, ne sen ondan, ne de o senden kopamaz. Vatanın yerini hiçbir şey tutamaz. Tıpkı bir anne kucağının verdiği hissi, başka bir şeyin vermediği gibi. Seni sen yapan vatandır.”

Kategori 3: Kutsal bir alan olarak vatan

Vatana bir yaşamsal gereksinimin ötesinde kutsallık atfedilen bu kategorinin 12 metafor (*namus, cennet, miras, bayrak, oyuncak, kızılma, diriliş, kutsal toprak, varlık sebebi, din, tanrı, uğrunda ölünen şey*) ve 17 öğretmen adayından (% 17) oluştuğu görülmektedir. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı katılımcı ifadeleri verilmiştir:

“Vatan namus gibidir. Bir kişi için en değerli kavram namus kavramıdır. Vatan da ben ne isem o da odur. Kendimize nasıl sahip çıkıyor isek vatanımıza da öyle sahip çıkmalıyız. Bir insan kendisini başıboş bırakır mı? Vatanını sevmeyen kendisini de sevmez. Asla görmezden gelinemeyecek bir değerdir. Vatan sevgisi şerefli bir insanda bulunur.”

“Vatan cennet gibidir. Çünkü kendini tüm güzelliklerin içinde bulduğun yerdir vatan.”

“Vatan miras gibidir. Çünkü bu topraklar bize atalarımızdan kaldı. Bu topraklarda onların ruhları var. Onların dilleri, gelenekleri, göreneklere, yaşam biçimleri, duygu ve düşünceleri, kısaca her şeyleri bu topraklar üzerinde ve bunları hissediyorum. Türk’ün toprağı sadece Anadolu değil, Orta Asya’da bize atalarımızdan mirastır.”

“Vatan din gibidir. Çünkü dindeki unsurlar inananlar için kutsal bir değer taşır. Bu yüzdendir ki vatan benim için din kadar kutsaldır.”

“Vatan kutsal toprak gibidir. Çünkü parçalanmaz, paha biçilmez, kaybedilmesi kabul edilemez bir toprak.

Değerinde hayatlar harcanmış, dualarda yer bulmuş, ağıtlar yakılmış, kanın rengini taşıyan bir bütündür.

Kategori 4: Farklılıkları birleştiren bir yer olarak vatan

Bu kategorideki metaforlar, vatanın farklılıkların harmanlandığı bir yer olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu kategorinin 8 metafor (*resim, ağaç, orman, papatya, maya, çınar ağacı, şemsiye, saksı*) ve 8 öğretmen adayından (% 8) oluştuğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride bulunan bazı katılımcı ifadeleri verilmiştir:

“Vatan resim gibidir. Çünkü ona her baktığında farklı anlamlar, farklı düşünceler yükleyebilirsin. O vatanın içinde yaşayan insanların duygu ve düşünceleri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla ondan çıkarımda bulunan insanlarda farklı anlamlar kazanmaktadır. Bizler bir resimden kendimize dersler çıkarabiliriz. Ve o resim içinde insanlar, bir renk cümbüşü gibi birbirleri ile kaynaşırlar. İşte bu kaynaşma ile birlikte farklı boyalar, kâğıtlar vb. argümanlar birleşerek o resmi oluşturur. İşte vatan da böyledir. Birçok farklı insanlar da birlik halinde o vatani oluştururlar. Yani o resim kağıdını vatan toprağına benzetebiliriz, boyaları ise insanlara benzetebiliriz. Netice itibarıyla kâğıt ve boyalar resmi oluşturur. İşte o resim de vatandır.”

“Vatan orman gibidir. Çünkü birçok milletten, dinden, ırktan insanların aynı çatı altında toplanmasıdır. Vatan insanların yaşam kaynağıdır. Vatani olmayan bir millet yok olmuş gibidir. Ormanı olmayan dünyada da yaşamak mümkün değildir.”

“Vatan çınar ağacı gibidir. Çünkü gölgesinde birçok milleti barındırır. Herkesi aynı çatı altında toplar. Farklılıkları bir zenginlik olarak yaşamamızı sağlar. Vatan sadece bir toprak parçasından ibaret değildir. Bundan çok daha fazlasıdır. Ecdadın bize ahirete kadar miras bıraktığı, kanla, gözyaşı ile bizlere emanet ettiği kutsalıdır. Vatanı kalmak demek Suriye’de olduğu gibi, bilinmeyen yerlere sürüklenmek, kimliğini, namusunu, sevdiklerini, dilini, dinini kaybetmek demektir. Elimizde bir tane Türkiye var, onun kıymetini bilelim.”

“Vatan şemsiye gibidir. Çünkü altına giren herkese açıktır ve onları dışarıdan gelenlere karşı korur. Şemsiyenin altındaki insanlar gibi, vatandaşlar da bir arada olur, birliği sağlar. Nasıl ki şemsiye olmadığında dışarıdan gelen kötülükler, tehlikeler engellenemiyorsa, vatan olmadığında da insanlar tehlikelerle karşı karşıya kalabilirler.”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla belirlendiği bu çalışmada, katılımcıların neredeyse tamamına yakını vatan kavramına olumlu olarak yaklaşmışlardır. Sadece bir katılımcı vatan kavramını “istismar” kavramıyla açıklamış ve olumsuz bir tavır sergilemiştir. Schatz ve Staub (1997), vatanseverliğin olumlu ya da olumsuz yönlerinin olabileceğine ve bireylerin olumlu vatanseverlik tutumları geliştirebilmeleri için eğitimin rolünün önemli olduğuna vurgu yaparak, bu yaklaşımlarını kör vatanseverlik ve yapıcı vatanseverlik kavramları ile ortaya koymuşlardır. Avcı vd. (2017), Türkiye’de sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin vatanseverlik algısını incelemişler, öğretmenlerin bu kavramı “vatani ve milleti sevmek” şeklinde anlamlandırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmada öğretmen adaylarının “Vatan” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar, dört kategoride toplanmış ve bu kategoriler, *yaşamsal bir gereksinim olarak vatan*, *duygusal bir alan olarak vatan*, *kutsal bir alan olarak vatan* ve *farklılıkları birleştiren bir yer olarak vatan* şeklinde belirlenmiştir. Özkan ve Taşkın (2014) “İlköğretim Öğrencilerinin Vatan Olgusuna İlişkin Algılarının Belirlenmesi” adlı çalışmalarında öğrencilerin “Vatan” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları *sosyal ilişkiler alanı*, *mekân-yer alanı*, *doğal ve duygusal çevre* ve *yaşamsal önem* olmak üzere dört kategoriye ayırmışlardır. Dolayısıyla bu iki çalışmada elde edilen kategorilerin yarısının benzer olduğu söylenebilir.

Bireyin vatan algısı ve vatanseverlik tutumlarının cinsiyete göre değişip değişmediği, önemli bir araştırma konusu olmuştur. Çalışmamızda “vatan” kavramı ile ilgili ortaya konulan metaforların hem erkek hem de kadın katılımcılar için olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca oluşturulan kategoriler içinde “vatan” kavramını kadınlar, erkeklere göre daha fazla duygusal bir alan olarak görmüşlerdir. Erkekler ise “vatan” kavramına kadınlardan daha fazla kutsiyet atfetmektedirler. Diğer kategorilerde ise belirgin bir fark görülmemiştir. Araştırmamıza katılanlar içinde kadınların oranı % 62, erkeklerin ise % 38’dir. Bu durum Türkiye’deki öğretmenlerin cinsiyet dağılımları ile nispeten bir paralellik arz etmektedir. Nitekim, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Türkiye’deki toplam 1 milyon 5 bin 380 öğretmenin % 43,35’i erkek, % 54,3’ü de kadındır (MEB, 2017). Lay ve Purta (2001) araştırmalarında ABD ve Rusya’daki erkeklerin kızlardan daha çok vatansever olduğunu belirlemişlerdir. Tartakovsky (2010) de çalışmasında erkeklerin ülkelerine karşı daha kuvvetli bir aidiyet duygusuna sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu çalışmaların aksine kadınların daha çok vatansever olduğunu belirleyen araştırmalar da vardır. Örneğin Gömleksiz ve Cüro (2011), vatanseverliğe ilişkin öğrenci tutumlarının kız öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığını tespit etmişlerdir. Baş(2016) da üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada kız öğrencilerin kör ve yapıcı vatanseverlik tutumlarının belirgin bir şekilde daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yine Soule ve Nairne (2006) çalışmalarında, kızların siyasetle biraz daha fazla ilgilendiğini, daha fazla katıldığını ve politik açıdan daha hoşgörülü davrandıklarını ileri sürmektedir. Ayrıca vatanseverliğin cinsiyete göre bir farklılık göstermediğini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Örnek olarak Keskin (2008), Kabaklı Çimen (2017), Ercan (2015) ve Yazıcı (2009) çalışmalarında vatanseverlik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini savunmuşlardır.

Vatan kavramına karşı olumlu yaklaşım birçok çalışma ile de desteklenmektedir. Er Türküresin’in 2018 yılında yaptığı “ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi” isimli çalışmada da bu sonuç teyit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada sınıf seviyeleri farklı olmasına rağmen ortaya çıkan metaforlar, bizim çalışmamız ile benzerdir. Çatak ve Yıldız (2018), ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların “millet” kavramına ilişkin metaforik algılarını araştırmış ve öğrencilerin “millet” kavramını “vatan” kavramı ile ilişkilendirdiklerini belirlemiştir. Ayrıca Çiftçi ve Dikmenli’nin (2016) üniversite öğrencilerinin vatan algılarını belirlemeye yönelik yapılan araştırmasında vatan algısıyla ilgili çıkan sonuçların yapılan bu çalışma ile benzerlikler taşıdığı görülmektedir.

Öğretmen adaylarının önemli bir kısmı vatani; ekmek, su ve hava gibi yaşamsal bir gereksinim olarak görmüştür. Vatana verilen değer, onun bu yaşamsal rolü ile sınırlandırılmıştır. Bir başka ifade ile vatana verilen değer bir ölçüde pragmatik bir yaklaşımın ürünüdür. Gömleksiz ve Öner (2016) vatani, bireylerin güven içinde yaşamlarını sürdürdükleri, bu yüzden önem verdikleri, üzerinde bağımsız olarak yaşadıkları ve bunun için korunması gereken topraklar olarak tanımlamışlardır. Yani bireyin vatan sevgisinin temelini bir takım maddi gereksinimler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin önemli bir kısmı ise vatani; ana kucağı, baba ocağı ve aile gibi daha duygusal metaforlar ile açıklamışlardır. Vatan adı verilen toprak parçası ile aralarında kuvvetli bir sevgi bağı kurmuşlardır. Nitekim vatanseverlik, vatandaşlığın duygusal boyutunu oluşturmaktadır (Üstel, 2016). Satı Bey’e (1913) göre; gerçek yurtseverler vatanlarını bir mülhaza ve bir muhakemeye tabi olarak değil, deruni bir içgüdüye tabiyen severler. Bu yüzden kalplerinde vatanlarına karşı sebebini tamamen tayin edemedikleri, gayr-ı ihtiyari bir bağlılık hissederler ve vatanlarını, sırf “vatanları” olduğu için severler. Bu tarz bir vatanseverlik anlayışının, pragmatik bir anlayıştan neredeyse tamamen soyutlanmış, temelinde duygu olan romantik bir vatanseverlik olduğu açıktır. Arık (1969) da “vatan” kavramını bu çerçevede ele almış ve “bir milletin üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu ve kendisine yüksek manevi duygularla bağlılık duyduğu yer” olarak tanımlamıştır. Vatan ile kurulan duygusal bağın daha çok aile ve anne metaforu ile ortaya konulmuş olması ise vatanseverlik eğitimi açısından önemlidir. Nitekim vatan sevgisinin anne ve aile sevgisi üzerinden verilmesi,

Osmanlı'dan beri Türk eğitim sisteminde önemli bir öğretim yöntemi olarak görülmektedir (Satı Bey, 1913; M.Adil, 1918).

Araştırmaya katılanların bir kısmı ise, vatan toprağını kutsal bir alan olarak görmektedir. Vatan duygusal bir alan olmanın ötesinde, aynı zamanda kutsal bir alan olarak tasvir edilmektedir. Bu anlayış özellikle Türklerde tarihsel bir derinliğe sahiptir (Baydar, 2012). Yılmaz (2002) vatani; "insanın uğrunda her türlü fedakârlığı gösterdiği, gerektiğinde ölmeyi göze aldığı kutsal bir yer" olarak tanımlamıştır. Yer yer, vatanseverlik duygusu sosyal değerlerin en önemlisi olarak belirlenmiş ve Tanrı sevgisi ile rekabet eder hale gelmiştir (Yazıcı, 2009). Arık (1969) vatani, herhangi bir çıkar sağlanmadığı durumlarda bile, yoluna can verilebilecek topraklar olarak ifade etmiştir. Yani bir toprağın vatan haline getirilmesi bir inanç işidir ve bu inancın ortaya koyduğu dinamikler vatan kavramına kutsallık katmıştır (Gümüş, 2013).

Vatani farklılıkların harmanlandığı yer olarak gören katılımcılar ise, vatan toprakları üzerindeki çok kültürlü yapıya işaret etmişlerdir. Onlara göre vatan toprağı, farklı kültürleri bir arada tutan en önemli bağdır. Patrick (1999); din ve etnik yönden farklılıklar içeren toplumlarda, ortak ve kapsayıcı bir vatandaşlık kimliğinin, bireyleri demokratik bir siyasi düzende bir arada tutan tek bağ olduğu düşüncesindedir. Ercan da (2015) vatansever bir kişiyi, aynı toprakları paylaştığı farklı etnik kökenden insanların acılarına ortak olan kişi olarak tanımlamıştır. Böyle bir vatanseverliğin, farklı gruplara ve azınlıklara karşı hoşgörüyü desteklediği söylenebilir.

Katılımcıların önemli bir kısmının vatan kavramını ailelerinin ve atalarının yaşadığı yer olarak görme eğiliminde oldukları söylenebilir. Üstel (2016) vatan kavramını *ataların ülkesi* olarak tanımlamakta ve vatani, vatandaşlar tarafından sevicek, korunacak, fedakârlıkta bulunulacak, savaşılabilecek ve gerekirse ölünecek yer olarak görmektedir. Araştırmaya katılanların kırsal kökenli ailelerden gelmeleri de, vatan algısına etkileri açısından ayrıca incelenmesi gereken bir değişkendir. Vatan en yakın fiziksel ve beşeri çevreden (köy, kasaba, şehir) en uzak çevreye kadar çok katmanlı bir anlam dünyasını ifade etmektedir (Üstel, 2016).

Öğretmen adaylarının bir kısmı doğup büyüdüğü yeri, bazıları ikamet ettiği yeri ve diğer bazıları da tüm ülke topraklarını vatan olarak görmektedirler. Az bir kısmı ise "tüm dünya benim vatanım" diyerek, bir dünya vatandaşlığı vurgusu yapmıştır. Küreselleşmenin engellenemez gücü sayesinde, ulus devletin vatandaş modeline bir alternatif olarak dünya vatandaşlığı modeli gündeme gelmiştir. Bu da bireylerde bir dünya vatandaşlığı algısının oluşmasına neden olmuştur. Stoddard ve McConell (2003) öğrencilere kendilerini aynı anda hem yerel bir topluluğun, hem ulusun, hem de dünyanın bir üyesi olarak görmelerini önermişler ve çoklu aidiyetin modern şartlara daha uygun olduğunu vurgulamışlardır. Ancak küresel vatandaşlık algısını sadece modern zamanların bir olgusu olarak değerlendirmek mümkün değildir. Tefik Fikret'in Haluk'un Defteri adlı eserinde geçen "“vatanım ruy-i zemin; milletim nev-i beşer” dizelerinde olduğu gibi dünya vatandaşlığı söylemi tarihsel derinliğe sahip bir söylem olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılanlardan "kendimi hiçbir yere ait hissetmiyorum" diyenlerin bir vatansızlık duygusu yaşadıkları söylenebilir. Yurtsuzluk duygusunun temelinde özellikle değişik zorunluluklardan kaynaklanan sürekli yer değiştirmeler yatmaktadır. Nitekim bir katılımcı, "Mardin'de 10 yıl, İzmir'de 3 yıl, Adana'da 1 yıl, Kastamonu'da 2 yıl, Balıkesir'de 2 yıl ve Mersin'de 8 ay" yaşadığını ifade etmiştir. Ancak bir yere ilişkin aidiyetsizlik duygusunu, sadece bu sürekli yer değiştirmeler ile açıklamak mümkün olmayabilir. Birey yaşadığı topluma ve millete karşı kültürel bir aidiyetsizlik hissi taşıyabilir. İçinde yaşadığı topluma karşı bu aidiyetsizlik hissi, onun üzerinde yaşadığı toprak parçasına da yabancılaşmasına neden olabilir. Bu noktada *vatanseverlik* ile *milliyetçilik* kavramları üzerine yapılan tartışmalar gündeme gelmektedir. Maurizio Viroli "*Vatan Askı*" isimli eserinde "*vatanseverlik*" ve "*milliyetçilik*" kavramlarının zaman zaman eşanlamlı ifadeler olarak kullanıldığını, ancak bu kavramların birbirlerinden ayrılmalrı gerektiğini vurgulamıştır. Yine birçok yazar vatanseverlik ve milliyetçilik arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyan çalışmalar yapmışlardır (Gomberg, 1990; Nathanson, 2002; Moshe, 2004; Trigg, 2005).

Araştırmaya katılan 2 kişi ise Kırım ve Bulgaristan'ı vatan olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Çünkü onların ataları Kırım ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiştir. Balkanlar, Kafkaslar, Kırım ve diğer Osmanlı coğrafyasından Anadolu'ya belirli dönemlerde göç etmek zorunda kalmış insanların yaşadıkları dramlar, doğup büyüdüğü yerlere ilişkin özlemleri, hatıraları, onların soylarından gelen nesillerin bir kısmında atalarının yaşadıkları o topraklara ilişkin farklı bir aidiyet hissi oluşturmıştır. Aksine Erdal (2009) yaptığı çalışmada, Balkanlarda yaşayan, oraya kök salan, hatıralarını bırakan, mimarisile iz bırakan Türklerin (Balkanlar) Rumeli bölgesinden daha ziyade Anadolu'yu vatan olarak kabul ettiklerini tespit etmiştir. Dolayısıyla göçmenlerin bir kısmının göç ettikleri yere ilişkin bir aidiyet hissi kazandıkları, ancak bu aidiyet hissinin bazılarında ise yeterince oluşmadığı görülmektedir. Göçmenlerde aidiyet hissinin oluşup oluşmaması çok çeşitli nedenlere bağlı olarak değişiklik gösterebilen sosyolojik bir olgudur.

Araştırmaya katılan bir kişi, "Türklerin yaşadığı her yer benim vatanımdır" ifadesini kullanmıştır. Soğuk savaşın sona ermesinin ardından özellikle yeni bağımsızlığını kazanmış Türk cumhuriyetleri sayesinde Türkiye'de "*Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk Dünyası*" söylemi siyasetin gündeminde önemli bir yere sahip olmuştur. Ardından bu söylem diplomasi,

eğitim, kültürel çalışmalar ve ekonomik ilişkilere yansımış ve Türkiye’de milliyetçilik düşüncesinin gelişmesinde önemli bir etken halini almıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi ile vatanseverlik ve milliyetçilik arasındaki ilgi önemli bir tartışma konusudur. Eğitim programlarında vatanseverlik ne kadar yer alıyorsa, bireyin vatan algısının da, o denli olumlu yönde etkilenebileceği düşünülebilir. Uygulanan eğitim programında vatanseverlik değerinin öne çıkmasının, ülkede yaşayanlarda yaşadıkları yere olan bağlılıklarını artırabilir. Ama aşırı milliyetçi duyguları da tahrik edebilir (Kateb 2000, Gomberg 1990, Nathanson 2002). Ayrıca Bozyiğit ve Akkan (2011) yaptığı araştırmada eğitim düzeyi ile vatanseverlik ve milliyetçilik arasında negatif bir ilişkinin olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla çeşitli eğitim modellerinin ortaya çıkarttığı farklı vatanseverlikler mevcuttur. Maalesef vatanseverliğin bazı şekilleri Dewey’ in “özgür ve tam katılım”ına uymuyor. Gerçekten de eğer ortak değerler geniş gruplar ve perspektifler ile dengelenmez ise problem yaratabilir. Vatanseverliğin en kötü hali ise aşırı milliyetçi bir dejenerasyona uğramasıdır (Kurt, 2007).

Diğer bir önemli tartışma konusu ise gelir durumu ile vatan algısı arasındaki ilişkidir. Katılımcıların büyük bir kısmının aileleri yoksulluk sınırının altında bir gelire sahiptirler. Ercan (2015) çalışmasında gelir düzeyi düştükçe kör yurtseverlik tutumlarının arttığını, gelir düzeyi yükseldikçe ise yapıcı vatanseverlik tutumlarının geliştiğini ileri sürmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” algılarının belirlenmesine yönelik olan bu çalışma, onların meslek hayatlarındaki vatanseverlik ile ilgili davranışlarının öngörülmesi için önemlidir. Çünkü vatan kavramı ile vatanseverlik arasında kuvvetli bir bağ mevcuttur (Elban, 2015). Yine mevcut bulgular ışığında öğretmen adaylarına yapıcı ve demokratik bir vatanseverlik anlayışı kazandırabilmek için eğitim fakültelerinin üstlenebileceği rol ortaya konulmalıdır. Özellikle bu çalışmanın sonuçları eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği programlarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Türk Milli Eğitim Bakanlığı’nın güncellenmiş sosyal bilgiler öğretim programında; sosyal bilgiler öğretiminin birinci amacının “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri” olduğu ifade edilmiştir (MEB, 2017). Türk milli eğitiminde sosyal bilgiler dersleri, geçmişten günümüze vatan ve millet sevgisini kazandırmayı öncelikli bir hedef olarak ortaya koymaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

METAPHORIC PERCEPTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES ON THE HOMELAND CONCEPT

PURPOSE

The purpose of the present study is to reveal social studies teacher candidates' perceptions on the concept of "homeland" by means of the metaphors they use.

In the framework of this general purpose, following questions were attempted to be addressed:

- How do social studies teacher candidates make sense of their "homeland" perceptions?
- How do the demographic features of social studies teacher candidates affect their perceptions of "homeland"?

METHODOLOGY

Qualitative studies are used to understand a concept deeply (Yıldırım & Şimşek, 2006). Thus, the research was designed as a qualitative one to reach a better understanding about social studies teacher candidates' perceptions of "homeland". As the notion of "homeland" was studied, "*phenomenology*" method was adopted. Phenomenology constitutes a convenient research basis for studies aiming to investigate phenomena which has meanings that we are unable to fully conceive although it is not necessarily completely unfamiliar (Yıldırım & Şimşek, 2006). Marton (1986) defined phenomenological studies as "a research method for mapping the qualitatively different ways in which people experience, conceptualize, perceive, and understand various aspects of, and phenomena in, the world around them". For this study, the phenomenon to be analyzed was defined as "homeland".

FINDINGS

In this section, findings obtained by the research have been given with explanations.

The Metaphors of Social Studies Teacher Candidates Regarding the Concept of "Homeland"

Social studies teacher candidates participating this study have produced 51 *valid metaphors* for the concept of "Homeland". Of a total of 51 metaphors, 37 were produced only by a single teacher candidate. The remaining varied between 2 and 13 prospective teachers. As seen, numerous metaphors for the concept of "Homeland" were suggested by prospective teachers of social sciences. Following are the most frequently developed metaphors by participant teacher candidates of social sciences for the concept of "Homeland": Home, family, mother, water, chastity, heart, breath.

The Categories Constituted by the Metaphors of Social Studies Teacher Candidates for the Concept of "Homeland"

Metaphors held by teacher candidates for the concept of "Homeland" have been collected in 4 categories.

Category 1: Homeland as a Vital Need

In this category, in which the participant teacher candidates of social sciences produced most number of metaphors, "homeland" has been considered as a vital need and related with basic requirements vital for life. This category appears to include 23 metaphors (*home, water, heart, breath, habitat, nest, comfort, liberty, harbor, lung, indispensability, fundamental, soil, needs, bread, life stream, veins of the body, oxygen, jugular vein, fertile land, water of life, school*) and 47 (% 47) prospective teachers.

Category 2: Homeland as an Emotional Space

This category, where homeland was considered as an emotional place, is observed to consist of 8 metaphors (*family, mother, maternal bosom, father, paternal home, love for mother, human, abuse*) and 28 teacher candidates (% 28).

Category 3: Homeland as a Space Having Sacred Value

This category where, beyond vital need, sanctity was attributed to the homeland consists of 12 metaphors (*chastity, heaven, heritage, flag, toy, red apple, resurrection, sacred land, reason of existence, religion, god, something to die for*) and 17 prospective teachers (% 17).

Category 4: Homeland as a Place Unifying Differences

Metaphors in this category exhibit homeland to be a place where differences are blended. In addition, this category is observed to be consisting of 8 metaphors (*picture, tree, forest, daisy, yeast, plane tree, umbrella, flowerpot*) and 8 teacher candidates (% 8).

DISCUSSION

In this study, where the perceptions of prospective teachers of social studies for the concept of “homeland” were detected through metaphors, nearly all of the participants considered the concept of homeland as positive. Only one participant explained the concept of homeland with the notion of “abuse” and exhibited a negative attitude. Schatz and Staub (1997), pointed out that patriotism may have positive and negative aspects and that the role of education is critical for individuals to develop positive attitudes of patriotism, and demonstrated this approach of theirs with the concepts of blind patriotism and constructive patriotism.

In the study, the metaphors of prospective teachers for the concept of “Homeland” were grouped in four categories which were identified as: *homeland as a vital need, homeland as an emotional space, homeland as a space having a sacred value, and homeland as a place unifying differences*. Özkan and Taşkın (2014), in their study named “The Identification of the Perceptions of Primary School Students for the Phenomenon of Homeland”, have grouped the metaphors of the students for the concept of “Homeland” into four categories, namely *the space of social affairs, the space of venue/place, natural and emotional environment, and vital importance*. Therefore, it could be stated that half of the categories obtained in these two studies are similar.

An important portion of teacher candidates have considered homeland as such a vital need as bread, water and air. The value attributed to homeland has been limited by its vital role. In other words, the value given to homeland is, at a certain level, the product of a pragmatic approach. Gömleksiz and Öner (2016) have identified homeland as lands where individuals live in safety, therefore they treasure; whereon they live independently and therefore should be preserved. Hence, the foundation of individual’s love of homeland is laid by several material necessities.

A significant portion of the participant individuals has explained the homeland with more emotional metaphors such as mother’s bosom, paternal home, and family. They have established themselves a powerful affection with the land called homeland. Patriotism, indeed constitutes the emotional dimension of citizenship (Üstel, 2016). According to Satı Bey (1913); genuine patriots love their homeland abiding, not by a contemplation or reasoning, but by a spiritual instinct. They, for this reason, feel in their hearts a non-discretionary affection towards their homeland, of which they could not fully identify the cause, and love their homeland just because it is their “homeland”. It is clear that such patriotism, is almost completely abstracted from a pragmatic mentality, and romantic one, based on emotion. Arık (1969) too discussed the concept of “homeland” in this context and defined it as “the place whereon a nation has lived, constructed its culture, and wherefor it feels loyalty with exalted spiritual feelings”. For the emotional bond established with homeland to be rather exhibited through the metaphor of family and mother, is significant in terms of education of patriotism. As a matter of fact, it has been considered, since Ottoman period, as an important teaching method that homeland affection to be taught via mother and family affection (Satı Bey, 1913; M. Adil, 1918).

CONCLUSION

This study for identification of “homeland” perceptions of social studies teacher candidates is important for prediction of their behaviors in their professional lives regarding patriotism. Thus, there exists a strong connection between the homeland concept and patriotism (Elban, 2015). Again, the role that faculties of education can assume in order to

provide teacher candidates with a constructive and democratic view of patriotism should be set forth. Specifically, the results of this study could contribute to the improvement of social studies education programs of faculties of education. It has been stated in the updated social studies education program of Turkish Ministry of National Education that the primary objective of social studies education is “As nationals of the Republic of Turkey, they grow to be citizens who, love their homeland and nation, know and exercise their rights, fulfill their responsibilities, and have national consciousness” (MEB, 2017). In Turkish National Education, from past till present, courses on social studies has been established as a primary objective to give the love of homeland and nation.

Kaynakça / References

- Alger C. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: changes over the career span. *Teaching and Teacher Education*, 25(5), 743-751.
- Arik, R. O. (1969). *Coğrafyadan Vatana*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Arslan, M.M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 35(171), 100-108.
- Avcı, A. A., İbret, B. Ü., & Avcı, E. K. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 16(4), 1558-1574.
- Aydın, F. & Ünalı Eser, Ü. (2010). Coğrafya öğretmen adaylarının coğrafya kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *International Online Journal of Educational Sciences (IOJES)*, 2(2), 600-622.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi (KUYEB)*, 10(3), 1313-1322.
- Baş, M. (2016). The evaluation of the university students patriotism levels according to gender, age, family structure and sports activities. *European Journal of Education Studies*, 2(2), 34-43.
- Baydar, A. S. E. (2012). Şakir selim'in şiirlerinde vatan sevgisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(32), 73-94.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African of Education*, 29, 431-444.
- Bozyiğit, S. & Akkan, E. (2011). Tüketici etnosentrizmi ile satınalma niyeti ve otoriter tutumla yetiştirilme arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik pilot bir çalışma. *Cag University Journal of Social Sciences*, 8(2), 98-118.
- Çatak, M. & Yıldız, Ç. (2018). Ortaokul öğrencilerinin millet kavramına ilişkin metaforik algıları. *Turkish History Education Journal*, 7(1), 12-37.
- Çatak, M. (2015). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitim programlarının incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 62(62), 69-94.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Çiftci, T. & Dikmenli Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin vatan algısı ve geçmişe dönük değişimi. *Electronic Turkish Studies*, 11(3), 847-860.
- Elban, M. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin vatanseverlik tutumları: Ankara ili kazan ilçesi örneği. *International Journal of Social Science*, 35, 451-462.
- Er Türküresin, H. (2018). Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2018(10), 30-41.
- Ercan, R. (2015). Yetişkinlerde yurtseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 409-426.
- Erdal, İ. (2009). Rumeli ve Anadolu muhacirlerinde kimlik ve vatan algısı. *Millî Folklor*, 21(81), 78-82.
- Forceville, C. (2002). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
- Gomberg, P. (1990). Patriotism is like racism. *Ethics*, 101(1), 144-150.
- Gömlüksiz M. N. & Öner, Ü. (2016). Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin metaforik algıları. *Turkish Studies*, 11(2), 1409-1420.
- Gömlüksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yeralan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 96-133.
- Guerrero, M. C. M. & Villamil, O.S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ELS teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120.
- Gümüş, M. (2013). Türklerde vatan kültürünün oluşumu: Anadolu tecrübesi. *Turkish Studies*, 8(9), 1553-1570.
- Hendrix, D. H. (1992). Metaphors as nudges toward understanding in mental health counseling. *Journal of Mental Health Counseling*, 14(2), 234-242.
- Inbar, D. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38(1), 77-92.
- Kabaklı Çimen, L. (2017). Üniversite öğrencilerinin vatanseverlik tutumları ile benlik kurguları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1950-1975.
- Kararımak, Ö. & Güloğlu B. (2012). Metafor: Danışan ve psikolojik danışman arasındaki köprü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 122-135
- Kateb, G. (2000). Is patriotism a mistake?. *Social Research*, 67(4), 901-924.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim* (Yayımlanmamış doktora tezi,

- Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Kurt, T. (2007). *Öğretmenlerin demokrasi, vatandaşlık ve vatanseverlik algılarının nitel olarak incelenmesi* (yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Eds.), *Metaphor and thought*. Second edition (pp. 202–251). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lay, J. C. & Purta, J. T. (2001). Patriotism and political participation among Russian and American adolescents. 16 Aralık 2017 tarihinde <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.464.7336&rep=rep1&type=pdf>, adresinden edinilmiştir.
- Levine, P. M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kappa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.
- Long, P.S. & Lepper, G. (2008). Metaphor in psychoanalytic psychotherapy: A comparative study of 4 cases by a practitioner-researcher. *British Journal of Psychotherapy*. 24(3), 343-364.
- Marton, F. (1986). Phenomenography: A research approach to investigating different understandings of reality. *Journal of Thought*, 2(3), 28-49.
- Mehmet Adil, (1918). *Malumat-ı Vataniye ve Medeniye*. Matbaa-i Amire: İstanbul.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2017). Milli eğitim istatistiklerii örgün eğitim, 2016-2017 1.dönem. 16 Aralık 2017 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_03/31152628_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2016_2017_1.pdf, adresinden edinilmiştir.
- Modell, A. (2009). Metaphor: The bridge between feelings and knowledge. *Psychoanalytic Inquiry*, 29, 6–11
- Moshe, M., (2004). Between national and constitutional patriotism: framing financial patriotic discourse. *Journalism Studies*, 4(4), 497-509.
- Mustafa Satı Bey, (1913). *Vatan İçin*, Konferans Kütüphanesi: İstanbul.
- Özkan, R. ve Taşkın M. A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin vatan olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17), 889-906.
- Patrick, J. J. (1999). The Concept of Citizenship in Education for Democracy. 22 Ocak 2006 tarihinde <https://eric.ed.gov/?id=ED432532> adresinden edinilmiştir.
- Quinn Patton, M. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Sage: New York.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2009). Prospective teachers’ mental images about the concept of students. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 7(2), 281-326.
- Sağdıç, M. (2013). Geography teachers' metaphors concerning the concept of “Geography”. *Educational Research and Reviews*, 8(10), 637-645.
- Schatz, R.T. & Staub E. (1997). “Manifestation of blind and constructive patriotism: personality correlates and individual-group relations, Patriotism in The Lives of Individuals and Nations (Ed. Bar-Tal, D. & Staub, E.), Nelson-Hall Publishers; Chicago, s. 229-245.
- Şemseddin Sami, Kâmus-ı Türkî, (Hazırlayan: Nihal Metin, 2016). (3.Baskı). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Shaw, D., Massengill, B. & Mahlios, M. (2008). Preservice teachers' metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory Pract.* 14(1), 35-50.
- Shinebourne, P. & Smith, J. A. (2010). The communicative power of metaphors: An analysis and interpretation of metaphors in accounts of the experience of addiction. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83, 59-73.
- Soule, S. & Nairne, J. (2006). “Are girls checking out? Gender and political socialization in transitioning democracies”. Midwestern Political Science Meeting’te sunulmuş bildiri, Chicago.
- Stoddard, E. W. & Cornwell, G. H. (2003). Peripheral visions: towards a geoethics of citizenship. *Liberal Education*, 89(3), 44-51.
- Tartakovsky, E. (2010). “National identity of high-school adolescents in an era of socio-economic change: Russia and Ukraine in the post-perestroika period”. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(2), 231–244.
- Tevfik Fikret, (1945,). *Haluk’un Defteri*, (Çev. Halit Fahri Ozansoy), Ahmet Sait Matbaası.
- Töremen, F. & Döş, I. (2009). The metaphoric perceptions of primary school teachers on the concept of inspection. *Educational Sciences: Theory Pract*, 9(4), 1973-2012.
- Trigg, R. (2005). *Patriotism and Nationalism, Morality Matters*. Blackwell Publishers: MA, USA.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk İş), (2017). Ekim 2017 Açlık ve Yoksulluk Sınırı. 16 Aralık 2017 tarihinde <http://www.turkis.org.tr/dosya/hRpK8IED5Jal.pdf>, adresinden edinilmiştir.
- Üstel, F. (2016). *“Makbul Vatandaş”ın Peşinde, II. Meşrutiyet’ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Viroli, M. (1997). *Vatan Aşkı Yurtseverlik ve Milliyetçilik Üzerine Bir Deneme*. (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı. Oxford University Press.
- Yazıcı, F. (2009). *Yurtseverlik eğitimi: sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin tutum ve algılarına yönelik bir çalışma (Tokat ile örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, D. (2002). *Vatandaşlık Bilgisi*. Konya: Çizgi Kitabevi.